

ס רבנו יונה.

קטניות עם קמח של חמשת מיני דגן ובשלו בקדרה, (מא) מברך בורא מיני מזונות ועל המחיה. * ואם עשה ממנו פת (מב) מברך המוציא * וברפת המזון, ודוקא שיש באותו קמח מחמשת מינים כדי שיאכל ממנו פזית דגן (מג) בכדי אכילת פרס, אבל אם אין בו זה השעור מחמשת המינים * אינו מברך לבסוף ברפת המזון, אלא (מד) בתחלה מברך המוציא פיון שיש בו (מה) טעם דגן אף על פי שאין בו פזית בכדי אכילת פרס, (מו) ולבסוף (מי) על המחיה. ואם בשלו (מז) בקדרה, (מט) מברך תחלה בורא מיני מזונות * ואחרי

שערי תשובה

אחת מצד שלש, ואם אין בתערוכות כל כך דגן לשאכל אלא בשעור ארבעה ביצים וש בתוכו פזית מהרשים ואכל שעור ארבעה ביצים, צריך לברך ברפת המזון, ואם אין

באר הגויה

* ואם עשה ממנו פת מברך המוציא. ומסתברא כל שיש לפניו פת מחמשת מיני דגן אפלו אינו נקיה, ופת מערב ויש בו פזית כדי אכילת פרס מחשה, אפלו הכי צריך טפי לברך על פת שאינה נקיה (פרי מגדים): * וברפת המזון, עין בפרי מגדים שמסתפק לענין חיובא דאורייתא דבעינן כדי שביעה, אם מצטרף יתר המינים להדגן לענין זה: * אינו מברך לבסוף ברפת המזון, עין בשערי תשובה שכתב, דאם אכל כדי שביעה צריך לברך ברפת המזון, ולא באר טעמו ונספר בית אפרים שלו אין בדין, ואולי משום דחשש לשיטת הפוסקים טעם בעקר דאורייתא, וסובר דגם לענין ברפת המזון שרץ זה, ועל כן החמיר בכדי שביעה דחייבו בעלמא מדאורייתא. אמנם מדברי הגר"א באותו לד שכתב דהעקר הוא דבכל התרבות בסוף צריך פזית בכדי אכילת פרס, לכאורה לא משמע כן, וכן מדברי המחבר שסתם בזה משמע דבכל גוני אינו מברך ברפת המזון: * בקדרה, עין משנה ברורה מה שכתבו דלאו דוקא תערוכות קמח בקמח וכו', כן כתב הלחם חמודות והובא בשערי נקטת הגדולה. ואף דהמגן אברהם בסוף סעיף קטן טו כתב להפך, והעתיקו דבריו אינה אחרונים, לא רציתי לטחם כן לדניא, משום דהרבה אחרונים תמהו על דבריו ודעתם קלהם חמודות הנ"ל, הלא היה המהר"ם בנע"ט בבאור על הפירוש והמאמר מרדכי והנשמת אדם, וכן מצדו גם כן העלת המיד והובא באליה רבה וילפי הנראה שגם האלה רבה הסכים לזה, עין שם, וכן בבאור הגר"א בסעיף קטן לה דבור המתחיל ואם בשלו וכו' מוכח בהדיא דסבירא לה כהלחם חמודות הנ"ל: * מברך תחלה בורא מיני מזונות.

משנה ברורה

ט (מא) מברך בורא מיני מזונות וכו'. כנ"ל בסעיף ב, עין שם: (מב) מברך המוציא וברפת המזון, דפת גמור הוא: (מג) בכדי אכילת פרס. פרס הוא חצי ככר של ערוב, יש אומרים שלשה ביצים ויש אומרים ארבעה, וכזית הוא חצי ביצה, ומשערין בו כל האסורים, שאם אוכל פזית אסור ושהא באכילתו יותר משעור אכילת פרס, אינו מצטרף למלקות ולחייב חטאת, והכי נמי לענין ברפת המזון דבעינן דוקא שיאכל פזית דגן, אין מצטרף השעור פזית שלו אלא בכדי שיזכר לאכלו בתוך שעור אכילת פרס, ואם כן אינו מברך ברפת המזון אלא אם כן היה מערב בו קמח דגן אחר משמנית על כל פנים (סג) דאז אם יאכל מהפת ארבעה ביצים יהיה מזה פזית דגן ויתחייב בברפת המזון: (מד) בתחלה מברך המוציא וכו'. כדקיימא לן לקמן בסימני רי דברכה ראשונה אינה צריכה שעור, דאפלו על משהו יש לברך ברכה הראויה לאותו המין, ומיני דגן חשיבי ולא נחבטלו בתערובתן בשום גוני פיון שנגרש טעמן: (מה) טעם דגן. הא לאו הכי לא חשיבי ובטיל, (מו) ומברך שהכל ובורא נפשות רבות: (מי) ולבסוף וכו'. אפלו (מז) לא אכל רק פזית מהפת: (מז) על המחיה. רבים מהאחרונים נתקשו בזה, דלא מצינו פיוצא בזה בברכות דמתחלה המוציא ולבסוף על המחיה, ועוד, דמאי שנא מהא דכתב לענין בשול בקדרה דאין מברך לבסוף רק בורא נפשות רבות מחמת דאין בו כדי אכילת פרס, והכי נמי לענין פת. ומחמת זה באמת הגיה הגר"א צריך לומר גם כן, ולבסוף בורא נפשות רבות, והרבה אחרונים טרחו ליישב דברי השלחן ערוך (עין באליה רבה ובמשה יהודות), ומחמת זה ראוי לירא שמים שלא יאכל פת כזה אלא בתוך הסעודה, ומכל מקום הגיה כדברי השלחן ערוך אין למחות בידו, דכן סתמו הרבה אחרונים לדניא. ודע עוד, דהוא הדין אם בהפת היה מערב קמח דגן פזית בכדי אכילת פרס, אלא שהוא לא אכל רק מקצת מהפת, שלא היה שעור פזית דגן מכל הזיתים שאכל, גם כן אינו מברך ברפת המזון אלא על המחיה לדעת השלחן ערוך, או בורא נפשות רבות לדעת הגר"א: (מח) בקדרה. רוצה לומר, ולא היה בהקמח של מיני דגן פזית בכדי אכילת פרס (או שהיה בהקמח פשעור והוא לא אכל עד שעור פזית), וכנ"ל באותו הקודם, דאף דבתחלה מברך בורא מיני מזונות, וכנ"ל בסעיף ב, אבל על המחיה אינו יכול לברך אלא על שעור פזית דגן, ועל כן מברך רק ברפת בורא נפשות רבות בשביל יתר המינים המערבים בהשיל זה. ועין בבאור הלכה שבארנו, דלאו דוקא תערוכות קמח בהקמח דאינו מנכר כל כך המיני דגן, דהוא הדין אם ערב חמשת מיני דגן עם דבש ותבלין או שאר מינים, וכההיא דסעיף ב הנ"ל, גם כן בעינן שיהא מהחמשה מיני דגן פזית בכדי אכילת פרס, ואי לאו הכי אינו מברך ברכה אחרונה אלא בורא נפשות רבות. (סג) ועל כן מיני גרויפין¹ מחמשת מיני דגן שמבשל עם בולבע"ס² וקטניות וכיוצא בו, אין לברך לבסוף על המחיה, אלא דוקא בשאכל מהמיני דגן פזית בכדי אכילת פרס. ומכל מקום לענין פת ביסנין שמערב בתבלין הרבה (כגון צוקער³ לעק"ך⁴) נוהגין העולם לברך עליו לבסוף על המחיה כשיש בו פזית, אף שבמין דגן לבדו שנמצא בו אין בו שעור פזית, ואולי ששעמם מפני שהתבלין בא להכשיר את האכל, מצטרף עם האכל גופא לשעור, וכדאיתא בעין זה במגן אברהם סימן רי. ולכתחלה טוב לזהר לשער שיהיה בהקמח שעור פזית: (מט) מברך תחלה בורא מיני מזונות. וגם בזה בעינן דוקא שיהיה מנכר קצת טעם דגן, דאם היה רק משהו בעלמא מקמח דגן ולא מנכר טעמו כלל, בטל לגבי יתר המינים ומברך שהכל:

שער הציון

ט (מא) הגר"א ודרך החיים, ומוכח דכדי אינו מצטרף עם שאר המינים לענין חיוב. ובספר מאמר מרדכי ראיתי שהוא מצדד דאפלו על פזית מהפת היה חייב לברך ברפת המזון, עין שם טעמו וכן משמע קצת מפני חשש שהביאו ר' צניבא אינו מחוייב. אכן יש לדחות דאשוי דנוצא לענין על המחיה פה פה. ולענין מעשה בוראי יש לפסק בהגר"א ודרך החיים שכתבו כן בפשיטות, וכן פסק בשערי תשובה: (מו) ובשערי תשובה משמע דאפלו יש בהפת בכדי אכילת פרס גם כן בעינן דוקא שיהיה בו טעם דגן, הא לאו הכי בטל לגבי השאר. והא דכתב שם דמברך בורא מיני מזונות, משום דמיני לענין ערוב עם ארז, דברכת הארז הוא בורא מיני מזונות: (מז) פרי מגדים ודרך החיים ושערי תשובה, ורוצנים לומר, אף דבכזית זה אין בו רק מעט דגן: (מח) והא דלא באר המחבר זה בסעיף ב, משום דספק על זה הסעיף: (מט) חיי אדם:

תרגום: 1. חספספה. 2. מפתח גרמני. 3. עוגה מתוקה.